

ПИТАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ

МАНІВЛЕЦЬ Е.С.,

кандидат юридичних наук, доцент

(Донецький юридичний інститут МВС України)

УДК 001.92:37

КРЕАТИВНІСТЬ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТА

Розглянуто поняття «креативність» як нова більш ефективна технологія, яка сприяє розвитку творчого потенціалу студента. Зроблено акцент на значення активних форм навчання, які стимулюють пізнавальну діяльність студентів.

Ключові слова: креативність, активні заняття, творчі здібності, інтелектуальна активність, творча діяльність, оригінальні ідеї, нестандартні ситуації, здатність до творчості, розвиток креативності, розвиток критичного мислення.

Рассматривается понятие «креативность» как новая более эффективная технология, способствующая развитию творческого потенциала студента. Акцентируется внимание на значении активных форм обучения, которые стимулируют познавательную деятельность студентов.

Ключевые слова: креативность, активные занятия, творческие способности, интеллектуальная активность, творческая деятельность, оригинальные идеи, нестандартные ситуации, способность к творчеству, развитие креативности, развитие критического мышления.

The article deals with the concept of "creativity" as a new, more efficient technology, which promotes the creative potential of students. Emphasis on the importance of active learning experiences, which stimulate cognitive activity of students.

Keywords: creativity, be physically active, creative, intellectual activity, creative work, original ideas, non-standard situations, the ability to create, develop creativity, critical thinking.

Впродовж не менше десяти років в Україні спостерігається процес підвищеного попиту на юридичну освіту. Причин тому безліч: прагнення до підвищення особистого соціального статусу, легалізація можливості отримати юридичну освіту за плату, зросли кадрові потреби правозастосовних органів, серед яких з'явилися нові структури, поява нових і розширення традиційних сфер діяльності юристів тощо. Тому попит сформував пропозицію – наданням юридичної освіти нині займаються багато навчальних закладів, не лише державних і не лише вищих. Відповідно, виникла і продовжує існувати проблема науково-педагогічних кадрів. Усе це скоріше негативно відбивається на якості одержуваної студентами-юристами освіти [1, с. 2-5].

Останнім часом увага всіх вищих навчальних закладів України зосереджена на питаннях Болонського процесу, відповідно до якого вища освіта України має інтегруватися в єдиний європейський освітній простір. Перед нашою країною поставлене завдання – привести систему вищої освіти у відповідність до вимог Болонської конвенції, до якої Україна приєдналася у травні 2005 р. Для цього слід внести певні зміни до Закону України «Про вищу освіту» та ряду нормативних актів Міністерства освіти і науки України. Галузеві стандарти вищої освіти, які розроблені вже для 80 % напрямів підготовки фахівців, також потрібно суттєво переробити (освітньо-кваліфікаційні характеристики випускників, освітньо-професійні програми підготовки фахівців, засоби діагностики якості вищої освіти, уточнити кваліфікації в класифікаторі професій) з урахуванням вимог Болонської конвенції.

Як вважає Т.Е. Телькінен, стан сучасної вищої школи в Україні безумовно потребує радикальних змін. І це є аксіомою, особливо у контексті входження до Болонського процесу, що актуалізує дані тези. Одним із стратегічних, на наш погляд, завдань є перетворення сучасного українського студента – споживача знань викладачів на студента, який здатен продукувати нове знання [2, с. 336].

Проблема задоволення потреб суспільства у висококваліфікованих фахівцях однаково актуальна як для вищих навчальних закладів системи МВС, так і для цивільних навчальних

закладів. Високі темпи розвитку світової економіки, техніки, законотворчої діяльності, вимоги до випускника вузу, які стрімко змінюються, великий обсяг інформації, необхідної для засвоєння до кінця навчання, змушують використовувати у вузівській освіті різні методи активного навчання. Активні методи навчання – це методи, що стимулюють пізнавальну діяльність учнів, вони будуються в основному на діалозі, який передбачає вільний обмін думками про шляхи вирішення тієї чи іншої проблеми, характеризуються високим рівнем активності учнів. Саме таке навчання зараз прийнято вважати «найкращою практикою навчання». Саме на активних заняттях – якщо вони орієнтовані на досягнення конкретних цілей і добре організовані – учні засвоюють матеріал найбільш повно і з користю для себе. Фраза «найбільш повно і з користю для себе» означає, що учні думають про те, що вони вивчають, застосовують це в ситуаціях реального життя або для подальшого навчання і можуть продовжувати навчатися самостійно. Навчання, яке можна використовувати, навчання, яке є довговічним, – це набагато більш ефективне застосування часу викладача і коштів держави, ніж навчання, яке залишає учнів пасивними, яке втомлює педагога одноманітністю і яке незабаром забувається, тому що воно не використовується на практиці й не розвивається. Можливості різних методів навчання в сенсі активізації навчальної діяльності різні, вони залежать від природи та змісту відповідного методу, засобів їх використання, майстерності педагога.

Актуальність статті підкреслюється тим, що сучасний освітній процес є неможливим без пошуку нових більш ефективних технологій, покликаних сприяти розвитку творчих здібностей учнів. Необхідно домагатися, щоб студент став активним учасником навчального процесу, а викладач, забувши про роль інформатора, був організатором пізнавальної діяльності учня.

Розробкою зазначених проблем займалися А. Матвеев, А. Долматов, Д. Чернілевський, А. Морозов, Д. Богоявленська, К. Торшина, М. Назаренко.

Психолого-педагогічні дослідження розглядають походження терміну "креативність" від англійської (creative – творчий,) або від латинської (creatio – творення, створення) мови. Існує безліч різних дефініцій цього поняття, проте найбільший інтерес являють собою визначення, в яких креативність трактується як:

1) здатність до творчості, оригінального мислення, рівень розвитку творчих здібностей, що характеризує особистість у цілому:

- креативність є здатністю людини до нестандартного, оригінального мислення і поведінки, що має творчий, конструктивний характер [3];

- під креативністю розуміється рівень творчих здібностей індивіда, який характеризується готовністю до надання принципово нових ідей;

- креативність характеризує рівень творчої обдарованості;

- креативність – це функція цілісної особистості, залежна від цілого комплексу її психологічних характеристик;

- креативність являє собою загальну здатність до творчості, яка характеризує особистість у цілому, виявляється в різних сферах її активності і розглядається як відносно незалежний фактор обдарованості;

- креативність – це перш за все здатність приймати блискавичні, творчі рішення [4, с. 108-113];

- креативністю є творчі здібності людини, які можуть виявлятися в мисленні, почуттях, спілкуванні, окремих видах діяльності, характеризувати особистість в цілому та/або її окремі сторони, продукти діяльності, процес їх творення; ступінь сприйнятливості до нових ідей;

- креативність – це деяка особлива стійка властивість людського індивідуума, яка обумовлює здатність проявляти соціально значиму творчу активність; здатність індивіда створювати нові поняття і формувати нові навички, тобто здатність до творчості; дане поняття вивчається незалежно від інтелекту і пов'язується з творчими досягненнями особистості.

2) найвищий рівень інтелектуальної активності мислення:

- креативність являє собою максимальний рівень інтелектуальної активності людини, за рахунок якої відбувається проникнення в сутність явища, постановка і вирішення нових проблем; на цьому рівні виявлена індивідом емпірична закономірність стає для нього не евристикою, формальним прийомом, а самостійною проблемою, заради якої він готовий припинити всю іншу діяльність;

- креативність – це вищий рівень інтелектуальної активності мислення; здатність до творчості, продуктивно-творча "іпостась" особистості плюс перетворення, плюс самореалізація.

3) діяльність, процес або сукупність певних процесів:

- креативність – це творча, новаторська діяльність;

- креативність є природним процесом, який породжується великою потребою людини в знятті напруги, що виникає в ситуації невизначеності чи незавершеності; даний процес включає такі стадії:

а) появи чутливості до проблем, дефіциту знань, їх дисгармонії, невідповідності тощо,

б) фіксації проблем; пошуку їх рішень, висунення і перевірка гіпотез,

в) формулювання та повідомлення результату рішення;

- креативність представляє собою безліч процесів, які слід розглядати в єдиному контексті; один або декілька з цих процесів привносять новизну у звичні дії, у тому числі й при виявленні і формулюванні завдання, розробці та оцінці всіляких рішень;

- у понятті креативності об'єднуються незвичайне або унікальне і якісне чи корисне;

4) здатність до породження безлічі оригінальних і корисних ідей:

- креативність є не чим іншим, як здатністю до породження оригінальних ідей та використання нестандартних способів інтелектуальної діяльності [5, с. 230];

- креативність характеризує можливість особистості уникнути рутинних шляхів мислення і поведінки і розробляти велику кількість оригінальних, нових і корисних ідей;

- креативність – це успішний крок у невідомість, ломка характеру, відкритість в отриманні нового досвіду;

5) здатність сприймати і усвідомлювати нове, не боятися змін:

- креативність – здатність дивуватися і пізнавати, вміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, націленість на відкриття нового і здатність до глибокого усвідомлення свого досвіду;

- креативність – це здатність адаптивно реагувати на необхідність в нових підходах і нових продуктах; ця здатність дозволяє також усвідомлювати нове в бутті, хоча сам процес може носити як свідомий, так і несвідомий характер;

- креативність можна охарактеризувати як відсутність страху змін, готовність прийняти нове, вміння імпровізувати; вміння не боротися зі змінами, а передбачати їх;

б) риса особистості, яка виявляється при трансформації інформаційних процесів:

- інформаційний підхід до вирішення проблеми дослідження креативності дозволяє розглядати дане поняття як рису особистості, яка виявляється при трансформації інформаційних процесів (при дефіциті або суперечливості знань; в процесі включення інформації в нові структури і зв'язки; в процесі висунення і зміни гіпотез, пошуку рішень і їх перевірки; в процесі формулювання результату рішення) [6, с. 155]. Ми пропонуємо розглядати креативність як стійку характеристику особистості, що визначає її здатність до творчості, прийняття нового, нестандартного творчого мислення, генерування великого числа оригінальних і корисних ідей.

Основна мета креативного освітнього середовища – "розбудити" в людині творця і максимально розвинути в ньому закладений творчий потенціал.

Важливим етапом у вивченні креативності стали роботи американського психолога Дж. Гілфорда, який виділив два види мислення: конвергентне (логічне, односпрямоване) і дивергентне (що відступає від логіки, йде в різних напрямках) [7, с. 95]. Конвергентне мислення актуалізується в тому випадку, коли людині необхідно на основі безлічі умов знайти єдине вірне рішення (або обмежене коло рішень). Дивергентне мислення допускає варіювання шляхів рішення проблеми, що приводить часом до оригінальних, нестандартних, несподіваних висновків і результатів. Дивергентні здібності найчастіше розуміються як здатності породжувати безліч різноманітних оригінальних, рівною мірою правильних ідей щодо одного і того ж об'єкта в нерегламентованих умовах діяльності.

Традиційна система освіти базується в основному на конвергентному мисленні. Дивергентне мислення, що характеризується набагато більшою свободою, практично не розвивається, в той час як реальні проблеми, з якими людина стикається у житті, на відміну від навчальних завдань, правильних однозначних рішень не мають.

Креативність виявляється різноманітно: це оригінальність і швидкість мислення, здатність

знаходити несподівані рішення, здавалося б, у безвихідних ситуаціях, багата уява, почуття гумору, створення нових оригінальних продуктів. Продукт креативної діяльності є, по-перше, новим і адекватним відносно свого завдання, по-друге, це завдання не може бути вирішене за задалегідь відомим алгоритмом. Можна виділити такі основні параметри креативності:

- 1) оригінальність – здатність продукувати віддалені асоціації, рідкісні ідеї, відповідати на питання нестандартно;
- 2) проблемність – здатність до виявлення і постановки проблем;
- 3) продуктивність – здатність до генерування великого числа ідей;
- 4) гнучкість (або сприйнятливість) – чутливість до протиріч, здатність виробляти різноманітні, всебічні ідеї, швидко переключатися з однієї ідеї на іншу;
- 6) теоретичність – здатність до вирішення проблем шляхом аналізу і синтезу;
- 7) метафоричність – схильність до фантазії, об'ємних асоціацій, використання символічних і графічних засобів для вираження своїх думок, ідей, уявлень.

До креативних якостей деякі дослідники відносять також натхненність, винахідливість, ініціативність, інтуїцію, нестандартність, розкутість думок і почуттів, кмітливість.

Освітнє середовище вузу повинне відповідати таким основним вимогам, необхідним для розвитку креативності:

- 1) відсутність правил, що регламентують дії учнів, хід їхніх думок, шляхи пізнання; надання свободи і самостійності;
- 2) наявність великої інформаційної бази, що забезпечує одержання всіх необхідних відомостей;
- 3) наявність позитивних передових зразків творчої діяльності та можливості оцінити її результати;
- 4) створення умов для максимального розкриття творчого потенціалу кожного учня в ході активної пошукової діяльності, стимульованої прагненням досягти результату не гіршого, ніж зразковий.

Для того щоб включити учнів в активну творчу діяльність, рекомендується використовувати пізнавальні завдання пошукового характеру. Щоб у кожного учня його творчий потенціал досяг максимального рівня розвитку, необхідно, щоб завдання, що стоять перед ним, являли собою не випадкову сукупність, а систему завдань зі зростанням труднощів, індивідуалізовану залежно від можливостей студента. Принцип зростання труднощів може іноді порушуватися несподіваним пред'явленням оригінальних завдань підвищеної складності, розрахованих на раптове осягання (інсайт) і тому особливо сприяючих творчому розвитку. Особливо ефективним буде ініціювання учнями самостійного вибору подібних завдань.

Розвиток креативності учнів сприяють: всіляке заохочення прагнення учня бути самим собою, його вміння слухати своє "Я" і діяти відповідно до його "порад"; повага до особистості учня, її унікальності, індивідуальності; використання мотивів творчої діяльності; опора на цінність творчості; підтримка мотивації прагнення до успіху й нейтралізація мотивації уникнення невдач; створення атмосфери творчості; коректне ведення дискусій; заборона на критику; рівноправність у творчому колективі; опора на позитивні емоції (дивування, радість, симпатію, переживання успіху); стимулювання схильності учнів до виправданого ризику, ініціювання інтуїтивних дій, що перевіряються логікою; забезпечення учнів правом вибору сенсу, цілей, форм і методів своєї освіти; опора на ініціативу, самостійність, заохочення прагнення учня до самовдосконалення, самооцінки, самореалізації, свідомої активної самотворчості; розвиток критичного мислення; негативне ставлення до конформізму, орієнтації на думку більшості; зіставлення граничних понять і формулювань; використання інверсії, суперечностей у навчальному матеріалі, що підштовхують учнів до пошукової діяльності, розвиток організаторських здібностей учнів, таких як самовизначення, самоорганізація, цілеспрямованість; розвиток уяви, стимулювання схильності до фантазування, високого польоту думки; пошук нестандартних прийомів вирішення конкретних завдань і аргументів для доведення своєї точки зору, створення ситуацій, що містять внутрішню колізію і вимагають від учнів прийняття самостійних творчих рішень; моделювання екстремальних умов діяльності, що вимагають пошук нових, нетривіальних рішень в умовах дефіциту часу і обмеженого набору засобів; використання завдань відкритого типу, коли відсутнє єдине правильне рішення (яке залишається лише знайти або

вгадати); тренування в продукуванні якомога більшої кількості можливих рішень (гіпотез), нехай навіть фантастичних, далеких від реальності; використання методів, що забезпечують постійну активність учня, наприклад, застосування проблемного методу навчання, що стимулює установку на самостійне відкриття нового знання [8, с. 234].

Безумовно, висловлені пропозиції не можуть вважатися вичерпними. Підвищення якості професійної підготовки юристів – проблема загальнодержавна, від вирішення якої залежить створення і збереження української держави як правової.

Список використаної літератури:

1. Конюшенко О.В. Некоторые актуальные проблемы повышения качества юридического образования // Законность. – 2002. – № 7. – С. 2-5.
2. Телькінена Т.Е. Деякі проблеми викладання історії держави і права України // Науковий вісник Дніпроп. держ. ун-ту внутр. справ. – 2008. – № 1. – С. 336-339.
3. Матвеев А. Креативность: мысли вслух [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.arsvitae.ru/cgi-bin/cm/get_doc.fpl?doc_id=71.
4. Маслоу А.Г. Дальние пределы человеческой психики. – СПб., 1999.
5. Холодная М.А. Психология интеллекта. Парадоксы исследования. – СПб., 2002.
6. Кречетников К.Г. Проектирование креативной образовательной среды на основе информационных технологий в вузе: Монография. – М., 2002.
7. Guilford J.P. Basic conceptual problems in the psychology of thinking // San Diego. – 1979. – P. 95-110.
8. Гессен С.И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию. – М., 1995.

Надійшла до редакції 18.01.2012

СААКЯН М.Б., доктор юридичних наук, доцент
(Одеський державний
університет внутрішніх справ)

УДК

ПРО КОРИСТЬ ТА ШКОДУ ТЕСТУВАННЯ ЯК ФОРМИ КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Досліджено методика використання тестування як форми контролю знань за дисциплінами, що вивчаються студентами вищих навчальних закладів, у тому числі відомчого підпорядкування. На основі узагальнення досвіду використання тестування автор наводить його позитивні та негативні аспекти при проведенні підсумкових форм педагогічного контролю.

Ключові слова: методика тестування, тест, навчальна дисципліна, знання, педагогічний контроль, спілкування.

Исследуется методика использования тестирования как формы контроля знаний по изучаемым студентами дисциплинам в высших учебных заведениях, в том числе ведомственной направленности. На основе обобщения опыта применения тестирования автор приводит его позитивные и негативные аспекты при проведении итоговых форм контроля.

Ключевые слова: методика тестирования, тест, учебная дисциплина, знания, педагогический контроль, общение.

In the article the method of the use of testing as forms of control of knowledges is probed on the disciplines studied students in higher educational establishments, including department orientation. On the basis of generalization of experience of application of testing an author brings his positive and negative aspects over during the leadthrough of final forms of control.

Keywords: testing method, test, educational discipline, knowledges, pedagogical control, intercourse.

Тестування як методика контролю якості підготовки спеціалістів отримало визначення та широке розповсюдження у діяльності вищої школи, особливо в останні роки, коли питання про вибір об'єктивних критеріїв контролю якості стало особливо гостро. Причини

